

TEREZA BRDEČKOVÁ

Cítím potřebu vrátit se k tradici české ilustrace

PETR NAGY

FOTO: MONA MARTINÚ

Co vás přimělo napsat román zasazený do rudolfínské Prahy a soudobých Benátek?

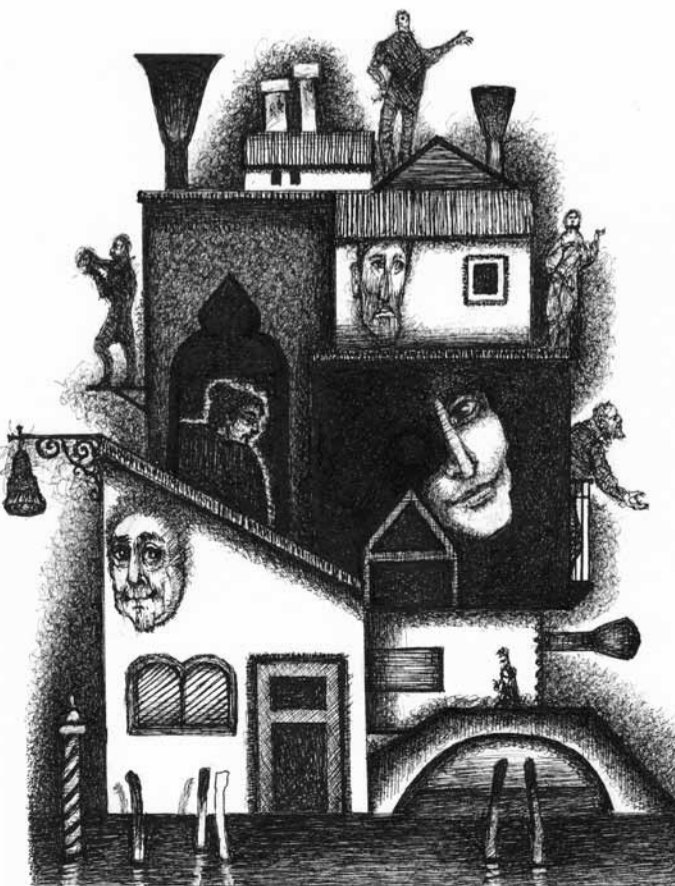
Je to téma benátských zrcadel, zabývám se jím celý život. Prvně jsem ho použila v novele *Jan Richard Rejška od Stříbra*, ta se odehrává o něco později než *Serafína*. Výroba zrcadel byla předmětem státního tajemství a zrcadláři nesměli opustit Republiku. Pokud to udělali, Benátčané za nimi vyslali nájemné vrahy a zničili celou jejich rodinu. Sama Serafína, tajemná postava s mnohočetnou identitou a záhadným původem, je ale plodem spolupráce s bývalým šéfem Novy Adrianem Sarbu, který si na to téma u mne kdysi objednal scénář.

Jak se vůbec díváte na rozpočupnou postavu císaře Rudolfa II. a jeho místo v českých dějinách?

Kromě kouzel odpovídá v knize všechno historické skutečnosti. Vycházím z pojetí, které zastá-

vá Eliška Fučíková a koneckonců i Josef Janáček. Rudolf byl tolerantní a velkorysý panovník, nad jehož mentálním zdravím se postupně stahovala mračna. Jeho utrpení jej dovedlo ke ztrátě smyslu pro realitu, nicméně toho pozitivního po něm zůstalo mnoho. Praha se za jeho vlády stala kosmopolitní evropskou metropolí, kde vědci i umělci nacházeli útočiště nejen před noulou, ale hlavně před inkvizicí. Rudolfův *Majestát*, v němž uděluje svobodu víry, byl bezprecedentní, kromě toho obdivoval židovskou vzdělanost a zval židovské učence na Hrad. Měl velmi moderní představu o vládnutí, jenže tu byla na jedné straně jeho choroba a na straně druhé celoevropské řinčení zbraněmi, turecké vpády a obrovská chuť válčit.

Většinu stěžejních úloh jste ve svém příběhu svěřila dnes spíše neznámým, leč skutečným historickým postavám

Autorkou ilustrace je Helena Wernischová.

Tereza Brdečková

Spisovatelka, scenáristka, překladatelka a publicistka Tereza Brdečková (*1957) patří bezpochyby k nejviditelnějším ženským osobnostem české kulturní scény. Absolventka stříhové skladby na FAMU patřila řadu let k hlavním tvůrcům Febiofestu, působila jako filmová kritička a kulturní redaktorka, pro ČT připravovala s režisérem Zdeňkem Tycem pořad *Ještě jsem tady*, který se dočkal i knižní podoby. Její literární tvorba zahrnuje vedle několika scénářů či knihy fejetonů i povídkový soubor *Listy Markétě* a několik románů – *Šahrazád a král*, *Učitel dějepisu*, *Toyen*, *Slepé mapy* a *Alhambra*. Její nový román nese název *Zrcadlo Serafína* a vyšel v nakladatelství Limonádový Joe, které provozuje se svým manželem, písničkářem, básníkem a předsedou českého PEN klubu Jiřím Dědečkem.

(vypravěčem je francouzský diplomat Jacques Esprincharde, jedním z hrdinů brusič dráhových kamenů Ottavio Misironi), v epizodních rolích se zase objevují Tycho Brahe a Johannes Kepler. Odkud jste čerpala potřebná fakta? Mají svůj reálný předobraz i hlavní hrdinka Serafína a ústřední zlosyn Ariosto Grimani?

Serafína a padouch Grimani jsou vymyšlení a odráží se v nich hlavně moje dětská vášeň pro Ale-

xandra Dumase. Ostatně právě Dumas je historicky velmi věrný, pokud jde o slavné postavy a dobové pozadí. Měl ovšem na práci s prameny své lidi. Když si taková fakta dnes nacházím a ověřuji já, studuji opravdu všechny seriózní materiály v nejrůznějších jazycích. Začala jsem kdysi o Keplerovi psát román, ale nějak jsem uvízla na písku, a pak s tím přišel kdekdo. Za nejlepší zdroj k němu (a že jich je celá řada) považuji monografii ▶

Zdeňka Horského. Pak přijde úžasný okamžik, kdy se věci pravdivé a vymyšlené propojí. Třeba scéna, kdy císař vyhání kapucíny, protože jejich zvony ruší vědce v práci, je skutečná. Zajímavé ale bylo, že si „sedla“ svým rokem přesně na místo, kde jsem ji v knize potřebovala mít.

Serafina je nucena vydávat se dočasně za muže, aby její neobyčejné schopnosti a na tehdejší dobu neobvyklé (čti mužské) zájmy nepřítahovaly příliš velkou pozornost církve a lidí vůbec. Neodrážejí se v tom částečně vaše zkušenosti z práce pro televizi, film či noviny?

Je otázka, jestli Serafině vadí být mužem. Já se domnívám, že ji těší být jaksi obojetná a klouzat z jednoho do druhého. Osobně jsem se nikdy nesnažila za muže vydávat, ba ani se jako muž chovat. Ovšem pravda je, že lidé se i dnes někdy diví, když ženy mluví pregnantně a logicky o věcech, které je zajímají, všelijak se ošívají nebo dotýchnou nějak diskvalifikují, aby ji umlčeli. Možná jsem nebyla v životě dost diplomatická. Takže nějaká má zkušenost se tam určitě odráží.

Celé vyprávění je stylizováno jako Esprincharodovy paměti. O vzpomínkách se tu pak říká, že jsou pro potěšení, pro děti, pro zlost – a někdy se ani nerodí ze skutečnosti, pouze z představ. Máte nějaké oblíbené, pokud jde o žánr memoárů?

Miluji staré memoáry obecně, protože ráda cestuji do minulosti. A dvorské francouzské memoáry

zvlášť. Není divu, že právě tahle literatura Alexandra Dumase zásadně ovlivnila. Memoáry francouzských dvořanů mají jednoduchý, elegantní jazyk, jsou živé a zábavné, protože taková muse-li být jejich autoři, aby ve svém žánru obstáli. Hlavně nenudit! Ten jazyk jsem si pro knížku vypůjčila. Především jsou paměti klíčem ke skutečnému pochopení historických epoch, protože výčtem dat a panovníků své historické vědomí nezachráním. A samozřejmě obsahují historky, které se nedají vymyslet. Osobně doporučuji četbu zkrácených Saint-Simonových pamětí s názvem *Za slunečního krále*. Těžko se to shání.

Výraznou úlohu v knize hraje výtvarná složka. Jak probíhala spolupráce s ilustrátorkou Helenou Wernischovou, bývalou manželkou básníka Ivana Wernische, kterou jste si kdysi pozvala do svého pořadu? Osobně považují její ilustrace za velmi zdařilé, konvenující vašemu příběhu svým rozkročením mezi tajemností Huga Steinera–Praga (mj. ilustrátora Meyrinkova *Golema*) a hravostí nedávno zesnulého Adolfa Borna.

S Hugem Steinerem máte úplně pravdu, teď jsem ty původní ilustrace ke *Golemovi* viděla v Berlíně. Sleduji paní Wernischovou už dlouho, fascinovaly mne její obrázky k Cílkově knize *Borgesův svět*. *Serafina* by nesnesla realistickou ilustraci, ale zase by mi vadily fantastické obrázky, kde výtvarník prosazuje vlastní osobnost násilím. Založili jsme před třemi lety rodinné

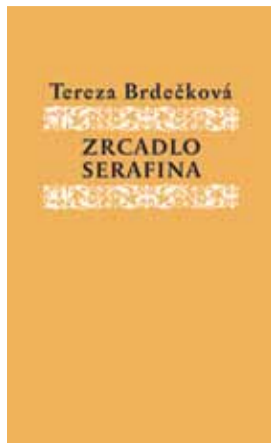

FOTO: LIMONÁDOVÝ JOE

nakladatelství Limonádový Joe, které slouží i k vydávání našich vlastních knih, tedy Jiřího Dědečka a mých. Já myslím v obrazech, cítím proto potřebu vrátit se k tradici české ilustrace tak, jak se s ní pracovalo dříve, což samozřejmě z pozice „pouhého“ autora nešlo. Ilustrace k *Serafině* vznikaly tři roky, něco jsme ztratily, něco vyhodily a několik obrázků nakreslila Helena dávno předtím, než *Serafina* vznikla. Její kresby jsou zvláštním způsobem otevřené textu. To není tak jednoduché. Ilustrace není jen kreslení obrázků podle textové předlohy, jde o vystižení ducha, jazyka. Myslím, že Helena a já máme stejný vztah k jistému druhu tajemství.

Ve svých knižně vydaných fejetonech (*Nebezpečí, jaké je tvé jméno?*, 2005) jste kritizovala tehdejší nekonceptnost a nedostatečnost podpory české kultury. Jak hodnotíte současný stav?

Ta podpora ze strany státu je o něco větší v tom smyslu, že fungují lépe všelijaké grantové komise, to cítím hlavně na podporě filmové literatury, kterou vydáváme. Polepšil si film, protože Fond kinematografie má konečně státní podporu a je samostatný. Zoufale je na tom vážná hudba, sama vím, jak s tím zápasí dcera Viktorie, která provozuje barokní soubor. Strašná je také situace muzejí, galerií, knihoven. Cesta po pražských památkách a muzejích přijde rodinu na víc peněz než zájezd do Chorvatska. V programu ministerstva i vlády přitom stojí už řadu let, že se v Národní galerii i jinde zavvedou dny bez vstupného, jako je tomu skoro všude. Pokud jde o literaturu, peněz na podporu knih je strašně málo a perou se o ně smečky vzájemně spřízněných subjektů. Na druhou stranu, nespádala bych to pouze na stát. Mnozí nakladatelé nejsou ochotni slušně se vyrovnat s autory, grafiky, ilustrátory či překladateli, takže se jim daří umožnit dovednosti, které tu záhadně a plně kvetou. Nevěřím, že by tohle změnilo vyšší dotace. Když je někdo lakomec, tak si cestu jak skrýt vždycky najde.

Psala jste rovněž o problematice českého vlastenectví, které se zvrhlo v hledání nepřítelů: „Není-li totiž cizáků, není ani českých vlastenců.“ Co potom říkáte na dnešní rozmach nacionalismu a otevřené nepřítelství vůči imigratům?

To je samozřejmě zoufalé, darmo mluvit, musím ale říci, že nás Čechy nepokládám za tak velké rasisty, nacionalisty a xenofoby,

jak to v médiích vypadá. Nečekám, že to tu někdy bude jiné, lidé u nás jsou spíše konzervativní a bojí se každé změny. Já i moje děti se cítíme více jako Evropané než jako Češi a za současného stavu věci to není problém, je to naopak dobře. Jenže to se může změnit. Mě děsí politický rozměr celé věci. To, že politici staví před lidi strašáka islámu a migrace, což jsou u nás nepodstatná témata, jelikož k nám nikdo nechce, zakrývá důležitější věci: nebezpečí hroící ze strany Ruska či rozprodej Čech Číně. Skutečný nepřítel je dnes politický cynismus nově zvolených pánů a lidi jsou proti němu na-prosto bezbranní.

V roce 2013 jste společně s Janem Šulcem napsala monografii *Jiří Brdečka*, která je věnována tvorbě vašeho otce, filmového scenáristy a režiséra Jiřího Brdečky (1917–1982), a jejíž anglická verze nazvaná *Life–Animation–Magic vyšla loni*. K oběma podobám monografie přihlížela Asociace režisérů a scenáristů v audiovizí (ARAS), když se letos rozhodla udělit svou výroční cenu souboru Brdečkových animovaných snímků na DVD. Plánujete nějakou další přípomínku svého otce, od jehož narození v příštím roce uplyne rovných sto let?

S režisérem Miroslavem Jankem teď připravujeme velký dokument o Jiřím Brdečkovi určený do kin, hotový bude na podzim. A od listopadu 2017 bude na Chvalském zámku velká otcova celoživotní výstava. Taky chystám turné po českých centrech s otco-

vou animací. Je úžasné, jak nám všichni v těch aktivitách pomáhají a že všude máme otevřené dveře. Otec neměl lehký život a já doufám, že to všechno odněkud nějak cítí – zanechal toho po sobě víc, než si sám myslel, a žije to samo od sebe, stačilo tomu jen trochu pomoci.

Podle vašeho scénáře, při jehož psaní jste vycházela z pamětí svého otce, nyní vzniká v České televizi šestidílný seriál *Bohéma*, který zachytí osudy několika prvorepublikových hvězd stříbrného plátna za druhé světové války a po ní. Jak se vám spolupracuje s režisérem Robertem Sedláčkem a co říkáte na obsazení hlavních rolí (např. Vladimír Javorský jako V. Burian, David Novotný jako J. Marvan, Saša Rašilov jako O. Nový)?

Bohéma začíná v ČT od ledna a mapuje svět českých filmařů a herců mezi lety 1938 až 1953, všechny ty zrady, prohry, paradoxy, a proč k nim došlo. Je to rozsáhlý a drahý projekt, vlastně šest celovečerních filmů, a věnovala jsem tomu tři roky intenzivní práci. Herci jsou mnohem lepší, než jsme počítali – stará herecká garda, o níž vyprávíme, se vyznačovala takovou mírou charismatu a profesionality, že se to těžko opakuje. Ale všichni se do toho položili s odvahou a vášní, což přineslo své výsledky. Ostatně Robert Sedláček prokázal už v *Českém století*, že je u nás, co se týče práce s herci, jednička. Dělat s ním je samozřejmě trochu jako chovat tygra v obýváku, ale máme se rádi a doufáme v další spolupráci.